

Ludvig Bramsens tale i Dansk Kvindesamfund

Taler

Ludvig Ernst Bramsen
Politiker

Dato

28. april 1890

Omstændigheder

Opr. trykt i *Kvinden og Samfundet* (6) Årgang 6, 1890, s. 153-159.

Den voxne Kvinde og Arbejderkonferencen i Berlin

Først vil jeg henlede Forsamlingens Opmærksomhed paa, at den tydske Kejser oprindelig havde paatænkt, at den internationale Arbejderkonference skulde have et meget vidtgaende Program, idet den keiserlige Haandskrivelse af 4de Februar i sig rummede baade Arbejdskontraktlovgivning, Forsørgelseslovgivning og Beskyttelseslovgivning, saa at i Virkeligheden alt var medtaget. Paa et meget tidligt Stadium var det imidlertid afgjort, at Konferencen kun vilde komme til at beskæftige sig med Beskyttelseslovgivningen, nemlig Søndagshvile, Arbejdstid, Pauser, usunde og farlige Beskæftigelser, altsaa hvad der med ét Ord kan indgaa under Fabriklovgivnings-Spørgsmaal. Kun for Kulmine-Arbejdets Vedkommende var Programmet blevet antaget noget videregaaende af de forskjellige Stater i Betragtning af den store politiske Interesse, som knytter sig til Kulproduktionens uafbrudte Gang og Forhindring af Arbejdsnedlæggelser. Derpaa skal jeg dog ikke nærmere gaa ind, da disse Mineforhold kun indirekte interessere vort Land, og i Henseende til vort Æmne skal jeg kun omtale, at Kongressen udtalte sig for absolut Forbud imod alt Kvindearbejde under Jorden.

Med Undtagelse af Minearbejdet havde altsaa Konferencen alene at beskæftige sig med Spørgsmaal henhørende til Alder, Arbejdstimer, Hviletimer og Indskrænkning i Ret til at arbejde i industrielle Etablissementer, medens iøvrigt al anden Arbejdslovgivning — saavel i Henseende til Arbejdskontrakter, Stridigheders Afgjørelse, Lærlingevæsen, Fagforeninger og Laugsvæsen som til

Syges, Forulykkedes, Invaliders og Gamles Forsørgelse — paa Forhaand var udelukket fra. Konferencens Program.

Men heller ikke Fabrik- og Værkstedsløvgivning var i Virkeligheden uden en væsentlig Begrænsning stillet til Konferencens Forhandling, thi Frankrig og England havde som Betingelse for Deltagelse opstillet, at den voxne mandlige Arbejders (i Frankrig ogsaa den fuldmyndige Kvindes) Arbejdstid og Forhold skulde holdes udenfor Forhandlingerne, idet man i disse Lande og i de fleste øvrige Lande er af den Mening, at Loven bør holde sig borte fra Indgreb heri — nemlig overalt i Evropa undtagen i Østerrig og i Sveits hvor der er en Maximal arbejdsdag paa 12 Timer, hvis der gives 1 Times Hvile og 12½ hvis der gives 1½ Times Hvile, altsaa 11 effektive Arbejdstimer, fastsat som Maximum for alle voxne Arbejdere uden Hensyn til Køn.

I de øvrige Lande erkjender man tilfulde Arbejdernes Ret til selv at begrænde deres Arbejdstimer, altsaa igjennem deres Arbejdskontrakter og igjennem Arbejdernes Organisation, men de paagjældende Regjeringer anse sig ikke for berettigede til at gjøre Indgreb i voxne Mænds Frihed til at kontrahere om deres Arbejde, som de ville, og i Virkeligheden ere de her i Overensstemmelse med Flertallet af de voxne mandlige Arbejdere i de forskjellige Lande.

Den overvejende Stemning er saaledes, i Korthed udtrykt, at man ikke vil have den voxne mandlige Arbejder henført iblandt dem, der benævnes *beskyttede Personer* i Arbejdsforholdet. Da flere Stater altsaa havde fastholdt, at dette Princip — der iøvrigt deles af Tysklands Regjering — skulde opretholdes, hvis de skulde deltage i Konferencen, fandtes voxne *Mænds* Arbejdsforhold ikke paa Berlinerkonferencens Program, naar vi fraregne Spørgsmaalet om Forbud imod *Søndagsarbejde*, hvor andre Hensyn gjøre sig gjældende, og hvor Talen ogsaa i Virkeligheden maa siges at gjælde et almindeligt Lovbud om Søndagshvile med visse Undtagelser og ikke et særligt Forbud imod Arbejde hos visse Klasser af Arbejdere, nemlig Industriens.

Nu vil De rimeligvis spørge: Men den voxne Kvinde da? Bør hun ikke ogsaa være berettiget til at kontrahere om sin Arbejdskraft som hun vil; bør hun ikke i denne Henseende have samme Ret som Manden; undertiden har hun jo endog Forsørgelsespligt? Hertil vil jeg da svare, at der ganske vist er mange europæiske Stater, der hylde det Princip, at den myndige Kvinde skal have den samme Arbejdskontraktfrihed som den voxne Mand, jeg har allerede i Forbigaaende

nævnt Frankrig, men at der er andre Stater, der have fastsat, og nogle, der agte at fastsætte, at Kvinder, uden Hensyn til deres Alder skulle være „beskyttede Personer” af Hensyn saavel til deres ringere legemlige Kræfter som til deres Kald som Ægtefæller, Mødre og den opvoxende Slægts Opdragere.

I Spørgsmaalet om den voxne Kvindes Inddragelse under Fabrik- og Værkstedsløvene er der altsaa i Evropa afvigende Meninger. Der er Stater, som regulere Kvindearbejdet, andre, der flygtigt berøre det og atter andre, der aldeles lade det uberørt. Jeg formoder, at det vil interessere at høre, hvorledes Forholdet er i hver af de 15 Stater, som vare repræsenterede paa Kongressen.

Den *tyske* Lovgivning indeholder ikke nogen Bestemmelse om voxne Kvinders Arbejde, men den giver Forbundsraadet Ret til, uden ny Lov, at forbyde igjennem Forordning eller kun betingelsesvis tillade Kvindearbejde, hvor den paagjældende Virksomhed frembyder Fare for Sundhed eller Sædelighed. Særlig kan Natarbejde forbydes i visse Virksomheder. Der er gjort nogen Brug af denne Adgang i de senere Aar.

Østerrig har, som allerede nævnt, en særlig Stilling sammen med Sveits, idet der for alle voxne og halvvoxne Arbejdere, altsaa ogsaa for Kvinder — dog kun for Fabrikers Vedkommende — er fastsat en Maximumsarbejdsdag af 12½ Time, hvoraf 1½ Times Pauser, altsaa 11 Timers Arbejde, hvorhos Kvinders Natarbejde er forbudt som Regel.

Belgien har begrændset Arbejdstiden for Kvinder indtil 21 Aar til 12 Timer *foruden* Hviletiden, der skal være mindst 1½ Time, hvorhos Natarbejde er forbudt, bortset fra enkelte Undtagelser.

Frankrig forbyder Natarbejde for Kvinder indtil det 21de Aar.

England forbyder Natarbejde for Kvinder og fastsætter en Arbejdsdag for dem af højst 12 Timer, heraf 2 Timers Hvile i Textilfabriker og 1½ i andre Fabriker og Værksteder, hvorhos om Lørdagen kun maa arbejdes indtil 6 Timer i Textil og 7½ Time i andre Fabriker, hvorefter der bliver 56 ugentlige Arbejdstimer i

Textil- og 60 Timer i andre Virksomheder. Enhver Virksomhed er underkastet Loven undtagen den, som foregaar i Hjemmet ved Familiens egne Medlemmer.

Luxemburg har forbudt Natarbejde for Kvinder.

Holland har en Maximumsarbejdsdag af 12 Timer for Kvinder inklusive 1 Hviletid, altsaa 11 Arbejdstimer som Maximum, hvorhos Natarbejde er forbudt dem.

Sveits har som Østerrig en Maximumsarbejdsdag saavel for voxne mandlige som kvindelige Arbejdere paa 11 Timer + Pauser, der skulle andrage mindst 1 Time, hvorhos Natarbejde er forbudt. Dog skal der gives mindst 1½ Time Pause til Kvinder, der ere Familiemødre, hvorhos Forbundsraadet er bemyndiget til at forbyde frugtsommelige Kvinder Arbejde i visse Industrier.

Derimod indeholde *Ungarns, Portugals, Danmarks, Spaniens, Italiens, Sveriges og [sic] Norges* Lovgivninger ingen bestemte Forskrifter for voxne Kvinders Arbejde, hvorved bør bemærkes, at Portugal og Norge indtil Dato ikke have nogen Fabriklovgivning, men at der i begge Lande foreligger Forslag til saadan.

Med disse Forudsætninger i deres Landes Lovgivninger mødte altsaa de forskjellige Landes Delegerede i Berlin, overvejende med Instruktioner i Overensstemmelse med Lovgivningerne eller dog afpassede efter, hvad man mente at kunne sætte igjennem hjemme.

Derefter skal jeg nævne Dem de Spørgsmaal, der vare stillede Konferencen angaaende den voxne Kvindes Arbejde, Besvarelserne angaa Kvinder fra det begyndte 17de Aar, idet de paa Konferencen for „unge Personer” af Kvindekøn tagne Beslutninger kun gjælde til det fyldte 16de Aar:

Spørgsmaalene lode saaledes:

1. Bør gifte Kvinders Dag- og Natarbejde være underkastet Indskrænkninger?
2. Bør alle gifte eller ugifte Kvinders Fabrikarbejde være underkastet

Indskrænkninger?

3. Hvilke Indskrænkninger anbefales i saa Tilfælde?

4. Bør man for visse Slags Virksomheder fastsætte Undtagelser fra de almindelige Regler, og hvilke særlige Virksomheder skal det da være?

De Besvarelser, som Konferencen har givet, lyde saaledes: I industrielle Etablissementer er det ønskeligt:

1. at Piger og Koner over 16 Aar hverken arbejde om Natten eller om Søndagen,

2. at deres effektive Arbejde ikke overstiger 11 Timer om Dagen, afbrudt ved Pauser af en sammenlagt Varighed af mindst 1 ½ Time,

3. at Undtagelser tilstedes for visse Virksomheder,

4. at Indskrænkninger fastsættes i særlig usunde eller farlige Beskæftigelser,

5. at Barselkoner ikke tilstedes Adgang til Arbejde før 4 Uger efter deres Nedkomst.

Dette er altsaa Berliner-Konferencens Besvarelse af Spørgsmaalene om voxne Kvinders Arbejde. Man foreslaar det begyndte 17de Aar som Afslutning af Barnets Alder og Ophør af de for Børn og unge Personer foreslaaede videregaaende Indskrænkninger; man foreslaar, at Arbejdsdagen, hvis 1½ Times Pauser gives, ikke maa overstige 12½ Time (altsaa 13 Timer, hvis 2 Timers Pauser gives), at Natarbejde og Søndagsarbejde forbydes, saavelsom Arbejde i de første 4 Uger efter Barnefødsel.

Til disse Indskrænkninger (undtagen til den sidste) følger man dernæst dels en Udtalelse af, at de i visse Industrier — der ikke nærmere angives — kunne bortfalde eller mildnes, og at de i andre Industrier af Hensyn til Sundhed og Sikkerhed kunne og bør skærpes.

Imidlertid maa det ikke overses, at den første og den anden af disse Resolutioner, der ere de vigtigste og som have principiel Betydning, ikke i deres Helhed ere endog blot tilnærmelsesvis enstemmig vedtagne. Hvis de var det,

vilde det være ensbetydende med, at paa Berliner-Konferencen samtlige Stater vare enedes om, fremtidigt at inddrage voxne Kvinder uden Hensyn til deres Alder under Kredsen af beskyttede Personer. Forholdet er imidlertid netop det modsatte. De forskjellige Stater have fastholdt deres tidligere Standpunkt. Dette Fremgaar af Stemmegivningen. Allerede ved det første Punkt i den af Tyskland foreslaaede Resolution, altsaa Ønskeligheden af Forbud imod Natarbejde, viste den principielle Forskjel sig paa den Maade, at man forlangte Afstemningen delt saaledes, at den kom til at gjælde *først* for Kvinder *under* 21 Aar og dernæst Kvinder *over* 21 Aar.

For en Resolution om Forbud imod Natarbejde og Søndagsarbejde for Kvinder, der ikke ere fyldt 21 Aar, stemte 13 af de 14 Staters Repræsentanter; Nr. 14 Spanien vilde have Myndighedsalderen sat til 23 Aar og maa altsaa henregnes til Ja, det var altsaa i Virkeligheden enstemmigt. Men den anden Afstemning om Kvinder *over* 21 Aar gav et andet Resultat. Tyskland, Østerrig, England, Luxemburg, Holland, Sverige og Sveits eller 7 Stater stemte der for; Ungarn, Belgien, Spanien, Italien, Portugal eller 5 Stater stemte imod, medens Danmark, Frankrig og Norge afholdt sig fra at stemme.

Den anden Resolution angaaende Arbejdsdag og effektive Arbejdstimer gik det paa ganske analog Maade; den forlangtes delt. Arbejdstidens Begrænsning for dem *under* 21 Aar vandt Bifald hos 12 Stater, hvorhos Spanien afholdt sig, medens Belgien og Italien stemte imod. — Arbejdstidens Begrænsning til 11 Timer for Kvinder *over* 21 Aar fandt Tilslutning hos 7 Stater, medens Belgien, Spanien, Italien og Portugal stemte imod, og Danmark, Frankrig, Sverige og Norge afholdt sig fra at stemme. Der var altsaa 7 Stemmer for og 4 Stemmer imod, men det var end ikke absolut Majoritet, da der var 15 Stater.

Naar man betænker, at Sveits og Østerrig have en Maximumsarbejdsdag ogsaa for Mænd og altsaa uundgaaelig maatte stemme for en saadan for Kvinder, saa bliver der 5 Stater for Principet om at erklære voxne Kvinder for beskyttede Personer *i Modsætning til* Mænd, 4 Stater imod dette Princip, ja i Virkeligheden 5, eftersom Frankrigs Repræsentant, Jules Simon, afholdt sig fra at stemme, men forklarede, at Frankrig var imod Indblanding i den 21aarige Kvindes Arbejde.

Hvorvidt man derefter kan sige, at Berliner-Konferencen har vedtaget en Indskrænkning i den voxne Kvindes Arbejdstid, er ikke saa let at sige. Men i

øvrigt er det ogsaa efter min Overbevisning uden Betydning, om der har været Majoritet eller ej, thi de Stater, der principielt fastholde det Standpunkt, at den voxne Kvindes Arbejdstid *ikke* bør begrændses ved Lov, forandre det ikke ved en Flertalsbeslutning, lige saa lidt som de Stater, der indtage det modsatte Standpunkt.

Hvad der med Sikkerhed tør antages er, at det ved Konferencen er fastslaaet, at Tyskland, Ungarn og Luxemburg, der hidtil ingen Bestemmelser om voxne Kvinders daglige Maximumsarbejdstid have, agte at tilvejebringe saadanne, gaaende ud paa 11 Timers Arbejde og 1½ Timers Pauser; hvorvidt Danmark, Sverige og Norge ville følge dem paa denne Vej, derom er jeg ikke i Stand til at udtale mig, da jeg ikke véd noget derom. Nogen bestemt Instruktion i denne Henseende var der ikke givet de danske Delegerede, og under Hensyn til forskellige Udtalelser fra Kvindeforeninger herhjemme, der gik imod en Indskrænkning, og under Hensyn til, at der hidtil ikke har været nogen saadan, afholdt de sig fra Stemmegivning, hvorimod de stemte imod Ungarns Forslag om 10 Timers Arbejde for 16—21 Aars Kvinder, et Forslag, der kun fik 3 ubetingede og 1 betinget Stemme imod 11. Den almindelige Opfattelse er den, at man bør og tør begrænse den voxne Kvindes Arbejdstid saavidt, at hun sikres imod fysisk Overlast gennem Arbejdet, men at det vil være uretfærdigt at gaa videre, fordi hun ellers ikke vil kunne fortjene det nødvendige. Man har da fundet, at 11 Timers Arbejde, svarende til en Arbejdsdag paa 12½ à 13 Timer med Hvilene, er saa lang, at den ikke vil føles som et Baand af den, der arbejder, men dog vil være et Værn imod Bestræbelser for at udnytte Arbejdskraften hos Kvinderne utilbørligt. — Man mener ikke, at 11 Timer ikke er mindst 1 Time for meget, men man mener, at det ikke af økonomiske Grunde for Tiden gaar an at gaa ned til 10 eller endnu færre Timer. Denne Mening deler jeg; vil man hindre den voxne Kvinde i at udnytte sin Arbejdskraft fuldt ud, maa man give hende et Ækvivalent derfor; gjør man ikke det, maa man ikke begrænse udover, hvad Samfundets Velfærd absolut kræver.

Der var dog en anden Begrænsning, som vedtoges uden Hensyn til de nævnte principielle Forskjelligheder nemlig Arbejdet efter Barnefødsel, og denne Begrænsning blev — hvad der ogsaa var Tilfældet med Resolutionerne 3 og 4 — vedtaget med alle Stemmer paa Grund af dens særegne dobbelte Beskaffenhed. At de Delegerede for de Lande, der have inddraget eller agte at inddrage de voxne Kvinder i Kredsen af de „beskyttede” Personer, stemte derfor, var jo naturligt, og at de øvrige ogsaa gjorde det, forstaas, naar man betænker, at

Forbudet tillige indeholder en Beskyttelse for de paagjældende Børn, der i højeste Grad trænge til Moderens Pleje, og at Ønsket om at beskytte Børnene er fælles for alle evropæiske Stater. Løvrigt have forskjellige Stater, deriblandt Tyskland (for Fabrikers Vedkommende), men ikke England, hvor et Lovforslag derom i sin Tid ikke naaede at blive vedtaget, allerede Lovbestemmelser om Barselkvinders Arbejde. Hvad der mangler, er en Bestemmelse om, at det Offentlige skal betale dem deres Løn i de 4 Uger; men noget bødes der jo derpaa ved Sygeforsikringen, der meget ofte udreder det Fornødne.

Kilde

kvinfo.dk

Kildetype

Dokumentation på online medie

Tags

Agitationstale, Kvindebevægelsen

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/ludvig-bramsens-tale-i-dansk-kvindesamfund-1890>